

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum religionis obtentu sit pietatis officium prætermittendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

secundarios ordinarios ad principalem, ut annexos principali. Ordinatos qui- dem, ut sunt actus inter virum & uxorem, quoniam inter coniuges & cultus, & officia sunt adinuicem tamquam coadiutores ad confirmationem coniugitatis utriusque, quam quilibet coniugium a suis habeat parentibus. Confirmationem propagationis filiorum utriusque parentis sanguinis. Erunt dicimus de filiis, quia si reficiuntur a pietate utriusque, ut coniugatores confanguntur a parentibus suorum. Et quoniam tam coniuges, quam filii secundum ualorem personales actiones & confitentias ad adiuandum, & confortandum consan- guinitatem concordant, i.e. secundum seipso a pietate resplicant, tanquam secun- dum scipios ordinarios principales, qd recipi pietas.

¶ Ad secundum vero dubium dicunt, quod pietas r. cultu, q. sub- fiduum sanguine pa- traque iunctis omnibus exhibet diuersi- mode. Nā parentibus pricipie cultum cū obsequio: filii vero aliquale cultum, dum eos non ut seruos, nō ut illegitimos, &c. trahamus & a seruis, & alia honorari uolum, & in loco ho- nem locum fedendi ex datus, & simili. Omnibus quoque subdidi aliiquid pre- sumens ex pietate nel- conueniendo, uel fal- tem in preparatione animi. Dicitur enim in litera secunda articuli ad ultimum, g- tenendum ad hoc secundum facultatem, & deceniam perlonam, pro loco etiam & tempore, cū sitra- ceptum affirmatur.

Ad PRIMVM ergo dicendum, q. sicut religio est quādā p̄testatio diuinata in Deum: ita ēt pietas est quādā p̄testatio charitatis, quām quis habet ad parentes, & ad patriam. Ad SECUNDUM dicendum, q. Deus longe excellētior modo est principium essendi & gubernacionis, q. pater, uel patria: & ideo alia uirtus est religio, qua cultum Deo exhibet a pietate, qua exhibet cul- ti parentibus, & patria. Sed ea qua sunt creaturarū, per quandam superexcellētiam & causalitatem trā- feruntur in Deum, ut Dio. dicit in lib. * de diu. no. Vnde per excellētiam pietas cultus Dei nominatur, sicut & Deus excellētior dicitur pater noster.

ARTICVLVS III.

Vtrum pietas sit specialis uirtus ab alijs distingua.

Ad TERTIVM sic procedit. Videtur, q. pietas nō sit spe- cialis uirtus ab alijs distingua. Exhibere n. obsequiu, & cultu aliquib. ex amore p̄cedit: sed hoc priuēt ad pietatē. ergo pietas nō est uirtus à charitate distingua.

¶ 2 Præt. Cultum Deo exhibere est propriū religionis: sed etiā pietas exhibet cultū Deo, ut dicit Aug. * 10. de ciu. Dei. ergo pietas nō distinguitur a religione.

¶ 3 Præt. Pietas q. exhibet cultū, & officiū patria, vñ esse idē cū iustitia legali, q. respicit bonū cōcē: sed iustitia legalis est uirtus gñialis, ut pater p. Philo in 5. Eth. * er go pietas nō est uirtus specialis.

SED CONTRA est, quod ponitur Tullio ¶ pars iustitiae.

RESPON. Dicendum, q. aliquavir- tus sp̄alis est ex hoc, quod respici- cit aliiquid obiectū fīm aliq. spālē rōnē. Cū aut ad rationē iusti- tiae pertineat, q. debitu ali⁹ red- dat, ubi inuenitur sp̄alis rō debi- tū alicui persone, ibi est sp̄alis uir- tus. Debetur aut aliquid alicui sp̄aliter, quia est cōnaturale prin- cipiū producēt in esse, & gubernans. Hoc autē principiū respicit pietas, inquantū parentib. & patria, & his qui ad hāc ordinan- tam, & cultū impenitēt: & ideo pietas est specialis uirtus.

Ad PRIMVM ergo dicendum, q. sicut religio est quādā p̄testatio diuinata in Deum: ita ēt pietas est quādā p̄testatio charitatis, quām quis habet ad parentes, & ad patriam. Ad SECUNDUM dicendum, q. Deus longe excellētior modo est principium essendi & gubernacionis, q. pater, uel patria: & ideo alia uirtus est religio, qua cultum Deo exhibet a pietate, qua exhibet cul- ti parentibus, & patria. Sed ea qua sunt creaturarū, per quandam superexcellētiam & causalitatem trā- feruntur in Deum, ut Dio. dicit in lib. * de diu. no. Vnde per excellētiam pietas cultus Dei nominatur, sicut & Deus excellētior dicitur pater noster.

AD TERTIVM dicendum, quod pietas se extendit ad patriā, secundū qd est nobis quoddā essendi prin- cipiū: sed iustitia legalis respicit bonum patriæ, se- cundū quod est bonum cōcē. Et ideo iustitia legalis magis habet q. sit uirtus generalis, quām pietas.

ARTICVLVS III.

Vtrum occasione religionis sint preter- mittenda pietatis officia in parentes.

Ad QUARTVM sic procedit. Videatur, q. occasione re- ligionis sint pretermittēda pietati- tis officia in parentes. Dicit. n. Do- min⁹. Luc. 14. Si qs uenit ad me, & non odit patrē suū, & matrē, & uxorē, & filios, & fratres, & so- rores, adhuc āt & animā suā, nō pōt̄ meus esse discipulis. Vñ &

in laudē Iacobi, & Ioānis Mat. 4. dī, q. relictis retribus, & patre, se- cuti sunt Christū. Et in laudē Le- uitariū dicitur Deut. 33. Qui dixit p̄rī suo, & matrī suā, nēcīo uos: & fratrib. suis, ignoro illos, & ne scierunt filios suos, hi custodi- runt eloquium tuum: sed igno- rádo parentes, & alios cōsanguineos, uel ēt odiendo eos, necesse est quod pr̄termittantur pietatis officia. ergo propter religio- nem officia pietatis sunt preter- mittenda.

¶ 2 Præt. Matt. 8. & Luc. 9. dicit, quod Dñs dicit sibi, Permitte me primū ire, & sepelire patrem meū, respōdit. Sine ut mortui se peliat mortuos suos, Tu autē va- de, & annūtia regnū Dei, qd p̄tinet ad religionē: sepultura aut̄pta trix pertinet ad pietatis officiū. ergo pietatis officiū est p̄termittendum propter religionem.

¶ 3 Præt. Deus per excellētiā di- citur pater noster: sed sicut q. pie- tatis obsequia colimus parentes, ita p. religionē colimus Dei. ergo p̄termittēda sunt pietatis ob- sequia propter religionis cultū.

¶ 4 Præt. Religio si tenētur ex uo- to, quod trāgredi non licet, sua religionis obleruātias implere, secundū quas suis parentib. sub-uenire impeditur, tū propter paupertatē, quia proprio parentiū tenētur, non debet, aut potest nisi de pralati licentia, & senato religionis sta- tu. Alii autē do- ctores afferunt in oppositum. Ratio autē non apparet

Super Questionis
contesim, prima Ar-
ticulum quartum.

In artic. 4. euilem- quast. in respon- sione ad primum & ter- tium, nota differen- tiā litterā inter pro- uocationem, & indu- ctionem ad malum. Nam si parentes egen- tes filiorum, aut fili- amenta seruiti, sunt prouocatores ad malum, delerendi sunt quād ad hoc, ut uidē- licer non sequantur eorum prouocatio- nes, sed quād ad hoc eos odio habent fi- lii, ut in responsonie ad primum diciatur. Si terē parentes non tantum prouocato- res, sed inducētores sunt ad malum, tunc deferendi sunt sim- plicer & absolu- te, & non solum quād ad hoc, ut in respon- sione ad tertium dici- tur. Proper quod si pater infirmus si- liam sibi seruitem- nitur uiolare, & il- la non timet se in- duci, quia scī suā & intentionem, & con- stantiam, non te- nerū relinguere par- tis sui seruitia, quam- uis proper ipius de- merita possit illa relinquere, si non uult cessare a prouo- catione. Vnde & Ioseph non reliquit seruitia domus, quām- uis haberet dominatū suā quotidie sibi mo- lestantis, ut dicitur Ge- nesis. 39. Si vero ser- uiens videt se induci ad peccatum, relinque- re tenetur totaliter pa- rentem, iuxta illud. Qui amat parentem plus quam me, non est mē dignus.

* In eod. artic. 4. in re- sponsonie ad quartū, dubium occurrit. An religiosus teneatur si- cuillare patri non potenti sine suo fer- uitio vivere. Et est ratio dubii, quia in litera dicitur quād non tenetur, nec debet, aut potest nisi de pralati licentia, & senato religionis sta- tu. Alii autē do- ctores afferunt in oppositum. Ratio autē non apparet

Ad

In ea de op-
positis, non
remoto a fi-
ne. Et lib. 2.
Topic. cap. 3.

1.2. q. 7. arti-
2. & quæst.
18. art. 3.

¶ Ad huius eviden-
tiæ scindendum est,
quod duplicitate con-
tingit patrem eger
seniori filii religiosi.
Primo, extra extremam
necessitatem : secun-
do, in extrema necel-
litate. Et si quidem pa-
ter ita eger filio, quod
fuit ipso extrema ne-
cessitate manifeste la-
boraret, tenuerit filius
petita, licet non ob-
tentia, licentia, impeso-
ris, pari subvenire.

In Luc. cap.
2. & 12. in
euangelio De spi-
rituali intel-
lectu eius
quod Dñs di-
xit. to. 5.

Et ratio illa quia pra-
ceptum iuris natura-
& diuinæ, in extrema
necessitate, præmi-
net omni uoto, &
vinculo : nec solum
pro parte, sed pro
quocunq; homine in
facili necessitate te-
netur quilibet. Non
n. debet vota esse in
pediuia operam iusti-
tiae. Vnde sicut his
furari propter extre-
mam alterius necessi-
tatem, ita licet aqua-
lens obedientiam pre-
latu subterebare, & fu-
rari bona ecclie: si
aliter non potest pa-
tri subueniri. Nec op-
positum lenit hic Au-
thor, qui de necessita-
te paterna, non de ne-
cessitate humana lo-
quitur, hoc est de ne-
cessariis patri a filio ;
& non de necessariis
abiolite a quocunq;
homine. Si vero pater
citra extreamam est ne-
cessitatem, tunc reli-
giosus tenetur adiuua-
re patrem falso suo
statu, & non aliter,
hoc est falsa obedi-
entia, & regulari obser-
vantia: sicut filius vox
patru non tenetur pa-
tri, nisi falso statu co-
jugali. Et hoc est, quod
in litera dicitur ita q;
differentiam, quæ po-
nitur in litera iter fit-
tum antequam sit re-
ligiosus, vel post, non
intelligo respeccu ex-
trema necessitatibus in
patre, sed respeccu cu-
iisque necessitatibus, in
qua filius tenetur ope-
ras sua patri exhibe-
re ex precepto pietatis.
Constat namque,
¶ non exigunt nec-
cessitas extrema ad
hoc, sed sufficiit nec-
cessitas habens magnam
latitudinem. Et forte
sic concordarentur
doctores. Ratio igi-
tur quæ mouet oppo-
sitam opinionem, faci-
le soluitur. Nam prie-
ceptum de honore pa-
rentum, licet verū sit, sp
priuquam votum, & ex
naturæ iure obligat

Epi. 1.1.
Ad Heliodo-
rum de lau-
de uita soli-
tariorum, non
p. c. 1. & prin-
tom. 1.

D. 10. 3.

Homil. 37. in
euage. non
multum pro
cul a princ.

¶ Greg. *exponens illud uerbū
Domini, dicit q; parentes, quos
aduersarios in via Dei patimur,
odiendo, & fugiendo nescire de
bemus. Si n. parentes nostri nos
prouocent ad peccādū, & abstra-
hant a cultu diuino, delēmus q;
tum ad hoc eos descerere, & odi-
re. Et hoc mō dicuntur. Leuita
suis cōsanguineos ignoras: q; a
idolatria secundū mandatum Dñi
non pepercérunt ut habeat Exo.
33. Iacobus autē & Iohannes lau-
dantur ex hoc, q; sunt secuti ad
minim dimislo parente, nō q; a
corum pater eos pronocaret ad
malū, sed quia aliter astimabant
ipsū posse uitam transirecētis
Christum sequentibus.

In L. cap. 2.
Hom. 28. in
Matt. non re-
moto a fin.
tom. 2.

¶ Ad secundū dicēdū, q; Do-
minus iō prohibuit discipulū a
sepultura patris: q; a sicut Chrys.
dicit. * per hoc cū Dñs a multis
malis eripuit, puta, luctibus, &
mæroribus, & alijs quæ hinc ex-
pectantur. Post sepulturā, n. erat
necessitas & testamentū serutari, &
hereditatis diuisionē, & alia hu-
iūmodi: & p̄cipue quia alij erāt
qui cōplice poterāt huius fune-
ris sepulturā. Vel sicut Cyrillus
exponit sup Luc. discipulus ille

¶ Ad secundū dicēdū, q; Do-
minus iō prohibuit discipulū a
sepultura patris: q; a sicut Chrys.
dicit. * per hoc cū Dñs a multis
malis eripuit, puta, luctibus, &
mæroribus, & alijs quæ hinc ex-
pectantur. Post sepulturā, n. erat
necessitas & testamentū serutari, &
hereditatis diuisionē, & alia hu-
iūmodi: & p̄cipue quia alij erāt
qui cōplice poterāt huius fune-
ris sepulturā. Vel sicut Cyrillus
exponit sup Luc. discipulus ille

traietur, aut repugnat: quia se-
cundū Philosophū *in Predi-
camentis, Bonum non est bono
contrariū. Vnde non pōt est, q;
pietas, & religiose mutuo impe-
diant, ut pp actū unius, actus alte-
rius excludatur. Cuiuslibet n. vir-
tutis actus, ut ex superadictis pa-
ret, t̄ debitis circūstantijs limita-
tur, quas si prætereat, t̄ non erit
virtutis actus, sed uitii. Vnde ad
pietatem pertinet, officiū, & cultū
parentib; exhibere secundū debi-
tū modū: nō est aut debitus mo-
dus, ut plus homo tēdat ad colē-
dū patrī, q; ad colendū Deū. Sed
sicut Ambr. dicit super Luc.* Ne
cessitudo generis, diuinæ reli-
gionis pietas antecētrur. Si ergo
cultus parentū abstrahat nos a cul-
tu Dei, t̄ non est pietas, parē
rum infistere cultū contra Deū.
Vnde Hiero. dicit in epist. ad He-
liodorum, ¶ Per calcatum perse
patrē, per calcatum perse matrē,
ad uexillum crucis euola: sum-
mū genus pietatis est in hac re
fuisse crudelē. Et ideo a in tali ca-
su dimittenda sunt officia pietati-
tis in parentes propter diuinū
religionis cultum. Si uero exhibe-
ndo debita obsequia parētib.
nō abstrahamur a diuinu cultu,
hoc iā pertinebit ad pietatem: &
sic non oportebit propter reli-
gionem pietatem deserere.

Ad quartū dicēdū est de co quiet
ad huc in seculo constitutis, &
aliquid de eo qui iam est in religio-
ne profectus. Ille n. qui est in ke-
culo constitutus, si h̄t parentes
qui sine ipso sustentari non p̄nt,
non dēt eis relictum religionis
intrare, quia transgredetur ce-
ceptum de honoratione patrī.
¶ qui quidam dicant, q; eis
hoc casti licite posset eos delere,
corū curā Deo comittens. Sed
si quis recte cōsideret, hoc es-
tentare Deū, cū habet ex humi-
no cōsilio quid ageret, pericolo
parentes exponeret sub ipse dimi-
ni auxiliū. Si uero sine eo parentes
vīta trāfigere possent, licet eis
ei defertis parentib; religionē
trare: quia filii nō tenent ad fu-
stētationē parentū, nisi cōn-
satis, ut dictū est. ¶ Ille uero q;
iā est in religione p̄fessus, re-
tā iā quasi mortuus mundo. Va-
de non dēt occasione susten-
tionis parentū exire clauſū, in
quo Christo cōspelit, & feuer
ſecularibus negotiis implicare
tenetur tamē, salua sui p̄petuā
obedientia, & sua religione
K tu, pium studiū adhibere, quan-
ter eius parentibus subuenient.

Fnon petij, q; patrem iam defin-
ētū, cōspeliret, sed adhuc viuentē
in senectute sustentare vī que quo
cōspeliret: qd Dñs nō cōsisteat,
q; erāt alij, qui eius curā habere
poterant, linea parentela altridi.

Ad tertium dicēdū, q; hoc
q; parentib; carnalib; ex pictis
exhibemus, in Dei referimus
sicut & alia misericordie opera
q; quibuscumq; p̄ximis impē-
mūs, Deo exhibita vīr fī illud
Matth. 25. Quod unū ex mini-
mis meis feciſi, mihi feciſi.

Gideo si carnalibus parentib; no-
stra obsequia fint necessaria, ut
sine his sustentari non poffim,
nec nos ad aliquid cōtra Deum
inducant, non debemus intuī
religionis eos defercere. Si autem
sine peccato corum obsequis
vacare non possumus, uel etiam
si absque nostro obsequio po-
funt sustentari, licet est corū
obsequia prætermittere ad hoc,
q; amplius religioni vacemus.

Ad quartū dicēdū, q; ad
aliquid dicēdū est de co quiet
ad huc in seculo constitutis, &
aliquid de eo qui iam est in religio-
ne profectus. Ille n. qui est in ke-
culo constitutus, si h̄t parentes
qui sine ipso sustentari non p̄nt,
non dēt eis relictum religionis
intrare, quia transgredetur ce-
ceptum de honoratione patrī.
¶ qui quidam dicant, q; eis
hoc casti licite posset eos delere,
corū curā Deo comittens. Sed
si quis recte cōsideret, hoc es-
tentare Deū, cū habet ex humi-
no cōsilio quid ageret, pericolo
parentes exponeret sub ipse dimi-
ni auxiliū. Si uero sine eo parentes
vīta trāfigere possent, licet eis
ei defertis parentib; religionē
trare: quia filii nō tenent ad fu-
stētationē parentū, nisi cōn-
satis, ut dictū est. ¶ Ille uero q;
iā est in religione p̄fessus, re-
tā iā quasi mortuus mundo. Va-
de non dēt occasione susten-
tionis parentū exire clauſū, in
quo Christo cōspelit, & feuer
ſecularibus negotiis implicare
tenetur tamē, salua sui p̄petuā
obedientia, & sua religione

I EINDE cōsiderandū est
de obſeruantia, & partibus eius
tres articulos dimis.

QVAESTIO CII.
De obſeruantia, & partibus eius
tres articulos dimis.

DEINDE cōsiderandū est
de obſeruantia, & parti-
bus eius, p̄ q; de oppo-
tivis vītis erit manuā.